МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПРОГРАМА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Навчальна практика (психолого-педагогічна)
(вид і назва практики)
Освітньо-професійний ступінь молодший бакалавр
(назва освітнього ступеня)
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)
спеціальність 012 Дошкільна освіта
(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))

Ізмаїл – 2020

ПОГОДЖЕНО:
Гарант освітньої програми

_____Т.М.Житомирська
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:
Голова ради з якості вищої освіти факультету

_____Ю.І.Сич_____
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:
кафедрою дошкільної та початкової освіти
протокол № 1 від 29.08.2020р.

Зав. кафедри _____ Д.Г. Іванова
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми: Рашидов Сейфулла Фейзуллайович, доктор педагогічних наук, професор

Рецензент програми: Мазоха Інна Степанівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології

© , 2020

МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ

Метою навчальної практики є: закріплення та поглиблення теоретичних знань, отриманих студентами в процесі вивчення педагогічних та психологічних дисциплін, формування професійних компетенцій майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу.

Завданням навчальної практики (психолого-педагогічної) є:

- сформувати уявлення студентів про сфери їх майбутньої професійної діяльності;
- ознайомлення з основними принципами та умовами організації трудового процесу на базі проходження практики;
- ознайомлення студентів-практикантів із специфікою діяльності дошкільного навчального закладу; особливостями організації та проведення різних видів діяльності (ігрова, трудова) в групах дітей дошкільного віку; формами співпраці ДНЗ з батьками;
- залучення студентів до психолого-педагогічних спостережень щодо вивчення особистості дитини дошкільного віку в освітньому процесі;
- удосконалення діагностичних умінь і навичок проведення індивідуальних психологічних досліджень в групі дітей дошкільного віку та узагальнення їх результатів;
- формування у студентів практичних умінь і навичок щодо організації і проведення побутових процесів, ігрової, трудової діяльності дітей у різних вікових групах;
- розвиток професійних компетенцій, інтересу до професії вихователя та потреби в педагогічній самоосвіті;
- формування у студентів культури педагогічної діяльності (культура мовлення, культура спілкування, культура зовнішнього вигляду

2. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Інформація про компетентності та програмні результати навчання

Шифр	Назва
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.
ЗК 2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 5	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК 6	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здійснення безпечної діяльності.
Фахові компетентності спеціальності (ФК)	
ФК 1	Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.
ФК 2	Здатність до розвитку в дітей дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага).
ФК 3	Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей дошкільного віку.
ФК 4	Здатність до формування у дітей дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості (Я дитини і його місце в довкіллі).
ФК 5	Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки.

ФК 6	Здатність до національно-патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста, поваги до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів).
ФК 7	Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі.
ФК 8	Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.
ФК 9	Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності.
ФК 10	Здатність до формування у дітей дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров’я (валеологічної культури) особистості.
ФК 11	Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами.
ФК 12	Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими.
ФК 13	Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу.
ФК 14	Здатність до самоосвіти, саморозвитку для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки.
Програмні результати навчання (ПРП)	
ПРН 1	Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина; розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як соціальної та правової держави.
ПРН 2	Знати і розуміти базові уявлення з філософії, етики, естетики, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, знання вітчизняної історії, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.
ПРН 3	Володіти інформаційною культурою, вмінням узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію.

ПРН 4	Вільно спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ПРН 5	Здійснювати управління якістю освітнього процесу, керуючись психолого-педагогічними принципами його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю.
ПРН 6	Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти лідерські якості та відповідальність у роботі.
ПРН 7	Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.
ПРН 8	Вміти застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях.
ПРН 9	Дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.
ПРН 11	Вміти здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язання навчальних та професійних завдань.
ПРН 12	Розуміти, описувати й аналізувати процеси розвитку, навчання та виховання дітей раннього і дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять та категорій.
ПРН 13	Здійснювати педагогічну взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи, залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти.
ПРН 14	Враховувати рівні розвитку дітей при виборі методик і технологій навчання і виховання, при визначенні зони актуального розвитку дітей та створенні зони найближчого розвитку.
ПРН 15	Визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи і засоби, що використовуються в роботі з дітьми раннього і дошкільного віку.
ПРН 17	Визначати завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти та знань про культурно-історичний досвід українського народу, загальнолюдські культурні та етико-естетичні цінності.
ПРН 18	Володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку.
ПРН 19	Бути знайомим з ознаками булінгу, вміти використовувати прийоми попередження та протидії йому, володіти технологіями виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших.
ПРН 20	Будувати цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетент-ності	Результати навчання			
	Знання	**Уміння/навички**	**Комунікація**	**Відповідальність і автономія**
ЗК 1				ПРН 1
ЗК 2	ПРН 17	ПРН 8		
ЗК 3		ПРН 3		
ЗК 4		ПРН 4		
ЗК 5		ПРН 7		
ЗК 6			ПРН 6	
ЗК 7	ПРН 2			
ЗК 8		ПРН 8		ПРН 20
ЗК 9				ПРН 19
ФК 1		ПРН 2, ПРН 3, ПРН 11		
ФК 2		ПРН 14		
ФК 3		ПРН 18		
ФК 4		ПРН 14, ПРН 18		
ФК 5		ПРН 19		
ФК 6		ПРН 17		
ФК 7		ПРН 18		
ФК 8		ПРН 14, ПРН 15, ПРН 18		
ФК 9		ПРН 14, ПРН 18		
ФК 10		ПРН 18, ПРН 9		
ФК 11			ПРН 13	
ФК 12		ПРН 13		

ФК 13			ПРН 19	
ФК 14		ПРН 7, ПРН 11		

3. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

№ з/п	Назви видів діяльності	Кількість годин
Загальна кількість кредитів ЄКТС – 3		
1.	Настановна конференція. Організаційні питання практики	2 год
2.	Розподіл за базами практик, ознайомлення з індивідуальними завданнями відповідно бази практики. Проходження інструктажу з правил внутрішнього розпорядку, техніки безпеки і охорони праці	2 год
3.	Організаційно-педагогічна діяльність студентів-практикантів.	12 год.
4.	Навчально-дослідна діяльність	12 год.
5.	Освітньо-виховна робота студента-практиканта у ролі вихователя дітей дошкільного віку	12 год.
6.	Виконання і оформлення індивідуальних завдань кафедри	12 год.
7.	Оформлення звітної документації та виконання індивідуальних завдань: написати педагогічні роздуми «Діти - майбутнє нації», підготування колективної медіа-презентації про заклад дошкільної освіти про своє перебування на практиці	30 год
8.	Оформлення звіту та інших документів з практики	6год.
9	Захист звіту з практики	2 год.
	Всього:	**90 год.**

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

4.1. Термін проходження практики

Відповідно до навчального плану практика проводиться в 2 семестрі. Тривалість виробничої практики 2 тижні – 90 годин (3 кредити). Розподіл здобувачів на практику здійснюється згідно з підготовленим деканом факультету розпорядження за поданням кафедри та затверджується наказом по ІДГУ за місяць до початку практики.

4.2. Бази практики

Основними ***базами*** проходження навчальної (психолого-педагогічної) практики є:

dnz-zolota-rybka.pdf (idgu.edu.ua)
dnz-34-delfinjatko-1.pdf (idgu.edu.ua)
http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/dnz-32-barvinok.pdf
http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/kzdo-jasla-sadok-kolosok.pdf
http://idgu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/dnz-33-teremok.pdf

4.3. Обов'язки здобувачів вищої освіти

Здобувач-практикант зобов'язаний:

- ознайомитися з програмою практичної підготовки спеціальності та дотримуватися методичних рекомендацій з її проходження;
- не пізніше ніж за чотири тижні до початку практики визначити базу проходження практики разом з керівником практики від кафедри;
- пройти інструктаж про порядок проходження практики, загальний інструктаж з охорони праці за підписом в журналі реєстрації інструктажів;
- написати заяву про місце та термін проходження практики (або надати довідку з місця роботи);
- взяти участь у настановній конференції з практики;
- отримати консультації щодо оформлення всіх необхідних документів з практики;
- за умови роботи на посаді виконувати усі функції, передбачені посадовою інструкцією;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практичної підготовки за спеціальністю;
- у випадку відсутності або запізнення повідомляти про це керівника практики, пояснювати причину відсутності або запізнення, надавати прицьому необхідні документи, що це засвідчують (довідку про хворобу тощо);

- своєчасно подати керівнику практики звітну документацію, що вимагається програмою практичної підготовки спеціальності.

4.4. Обов'язки керівника практики

Керівник практики:

- бере участь у факультетських, загально університетських настановних і підсумкових конференціях з практики, нарадах з питань організації і проведення практики;
- проводить інструктаж здобувачів вищої освіти з питань безпеки та охорони праці;
- спостерігає за практичною діяльністю здобувачів-практикантів, визначає їх рівень підготовки до професійної діяльності, диференційовано підходить до завдань, які повинен виконати практикант;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінів її проведення (у тісному контакті з керівником практики від бази практики);
- надає методичну допомогу в оформленні документації та консультує здобувачів щодо виконання графіка практики, індивідуальних завдань та написання звіту практики;
- інформує завідувача кафедри про стан проходження практики;
- перевіряє й аналізує документацію, подану здобувачем після закінчення практики;
- бере участь у проведенні заліку з практики та оцінює роботу практиканта, виставляє у відомість та залікову книжку загальну оцінку з практики.

4.5. Обов'язки керівника бази практики

Керівник практики від установи:

- забезпечує організацію проходження практики здобувачів у тісному контакті з вузівським керівником;
- ознайомлює здобувачів з організацією роботи установи;
- контролює ведення здобувачем щоденника, підготовку звітів про проходження практики;
- складає на кожного практиканта характеристику.

5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Ознайомлення з дошкільним навчальним закладом. Бесіда із директором (завідувачем), вихователем-методистом, медичними працівниками, вихователями. З'ясування типу дошкільного навчального закладу, укомплектованість його педагогічними кадрами, їх кваліфікаційний рівень; віковий склад дітей.

Екскурсія студентів-практикантів з метою ознайомлення з базою практики та умовами, які створені для виховання дітей дошкільного віку.

Ознайомлення з документацією навчальної (психолого-педагогічної) практики в групах дітей дошкільного віку та вимогами щодо її ведення.

Складання індивідуального плану роботи студента-практиканта.

Ознайомлення з календарно-тематичним планом групи дітей дошкільного віку: структура, зміст, специфіка планування.

Бесіда з вихователем, знайомство з дітьми, встановлення комунікації (за умови проходження практики не на робочому місці).

Спостереження за організацією освітнього процесу в групах дітей дошкільного віку впродовж дня. Допомога вихователю в організації та проведенні режимних процесів у першу і другу половини дня: підготовка до сніданку (обіду, вечері), сніданок (обід, вечеря), одягання, роздягання, підготовка до сну, організація пробудження після сну, ігрової та трудової діяльності.

Здійснення психодіагностичного дослідження у групі дітей молодшого або старшого дошкільного віку. Вивчення особливостей організації режимних процесів у групах дітей дошкільного віку. Допомога вихователю в організації режимних процесів у першу і другу половини дня.

З'ясування особливостей керівництва вихователем сюжетно-рольовою грою дітей дошкільного віку (опосередковане і пряме).

Аналіз розвивально-освітнього середовища у групах дітей дошкільного віку, наявність іграшок, посібників та їх призначення.

Залучення до організації та проведенні різних видів діяльності дітей дошкільного віку у парі з вихователем.

Складання графіка самостійного проведення студентами-практикантами фрагментів різних видів діяльності (ігрової, трудової) дітей дошкільного віку та його затвердження керівником практики.

Підготовка конспектів організації ігрової та трудової діяльності дітей дошкільного віку для самостійного проведення, узгодження їх з вихователем та керівником практики.

Самостійне проведення студентами-практикантами різних видів діяльності дітей дошкільного віку під керівництвом вихователя у першу і

другу половини дня: ігрова (дидактична, сюжетно-рольова, театралізована або будівельно-конструкційна), трудова (організація доручень, чергувань, колективної праці), розваги, індивідуальна робота, режимні процеси (за вибором студента).

Підготовка звітної документації з навчальної (психолого-педагогічної) практики в групах дітей дошкільного віку.

Підведення підсумків практики разом із педагогічним колективом дошкільного навчального закладу. Підготовка до звітування на підсумковій конференції.

6 ПЕРЕЛІК ЗВІТНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

1. Звіт про проходження навчальної (психолого-педагогічної) практики.
2. Індивідуальний план роботи студента-практиканта.
3. Щоденник студента-практиканта.
4. Результати виконання завдань психологічного дослідження.
5. Результати виконання завдань педагогічного дослідження.
6. Конспекти організації і проведення ігрової (1) і трудової діяльності (1) дітей дошкільного віку у першу і другу половину дня (2).
7. Конспект побутового процесу у першу (1) і другу (1) половину дня.
8. Відео,- (фото) презентація проведення різних видів діяльності дітей дошкільного віку і побутових процесів у першу і другу половину дня (2).

Рейтингова оцінка за практику виставляється керівником практики після перевірки звітних матеріалів Остаточна оцінка виставляється після захисту практики і заноситься до екзаменаційної відомості та індивідуального плану здобувача.

№ з/п	**Вид діяльності**	**Кількість отриманих балів**
1	Відвідування педагогічної практики	20
2	Складання індивідуального плану	5
3	Аналіз результатів психолого-педагогічних спостережень (щоденник)	10
4	Результати завдань психологічного дослідження	10
5	Виконання завдань педагогічного дослідження	10
6	Самостійна організація і проведення різних видів діяльності дітей дошкільного віку	10
7	Самостійна організація і проведення побутових процесів у групі дітей дошкільного віку	10
8	Оформлення звітної документації та захист практики	20
	Всього	100

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

7.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
	Екзамен
90-100	відмінно
70-89	добре
51-69	задовільно
26-50	незадовільно
1-25	

7.2. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Індивідуальні завдання виконанні здобувачем під час проходження практики надаються в основній частині звіту та оцінюються відповідно до таблиці розподілу балів наведеної в п.6.

8. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАХИСТУ ЗВІТІВ ПРАКТИКИ

У тижневий термін після закінчення практики здобувачі здають всю необхідну документацію керівнику практики. Практикант, який отримав позитивну рецензію на подані матеріали, допускається до захисту.

Звіт захищається перед комісією, яку призначає декан факультету. За результатами захисту виставляється оцінка. Здобувачеві, який не виконав програму практики без поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

1. Анісімова О.Е., Полєвікова О.Б. Планування роботи дошкільного навчального закладу. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. – 108 с.

2. Біла О. О. Соціально-педагогічне проектування в закладах дошкільної початкової та позашкільної освіти (контекст університетської підготовки соціономістів): навчально-методичний посібник / О. О. Біла. – Одеса:Астропринт, 2019. – 192 с.

3. Гавриш Н.В. Дитина в дошкільні роки: програма розвитку, навчання та виховання дітей / Н.В. Гавриш, З.П. Дорошенко, К.Л. Крутій. та ін. – [2-ге вид.] – Запоріжжя: Тов. «ЛІПС» ЛТД, 2004. – 268 с.

4. Галяпа М. Порядок ведення засідання педагогічної ради // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - № 7. – С. 59-61.

5. Галяпа М. Порядок заповнення атестаційних листів // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. - № 9. – С. 31-33.
6. Глосарій. Штатний розпис: основні терміни та поняття // Практика управління дошкільним закладом. – 2012. - № 6. – С.4 – 5.
7. Дейнеко Ольга. Ігрове моделювання як форма активізації педагогів // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2011. – № 2. – С.44-47.
8. Кіндрат І. Інтерактивні методи в системі підвищення фахової майстерності педагогів // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2012. – № 6. – С.18-26.
9. Книга керівника дошкільного навчального закладу / Уп. О.А. Копейкина, Л.В. Гураш. – Харків: Торсінг плюс, 2006. – 512 с.
10. Крикун А. Підготовка вихователів до роботи з обдарованими дітьми // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – № 8. – С.8-11.
11. Організація освітнього процесу в дошкільних навчальних закладах у 2009 / 2010 навчальному році. Лист МОН України № 1/9-393 від 10.06.2009 р. // Практика управління закладом освіти. – 2009. - № 8. – С. 4-9.
№ 240/165 від 27.03.2006 р. // Дошкільне виховання. – 2006. - № 6. – С. 3-6.
12. Туженкова Юлія. Методичне об'єднання – ефективна форма роботи з підвищення фахової майстерності вихователів // Вихователь-методист дошк. закладу. – 2014. – № 8. – С.46-53.
13. Фроленкова Н. О. Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). С. 116–118.
14. Чикало О. Планування роботи дошкільного навчального закладу // Практика управління закладом освіти. – 2009. - № 5. – С. 5-16.
15. Янко О. В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою». Луганськ, 2009. – 22 с.

10.2. Допоміжні джерела

1. Бондаренко А.К., Поздняк Л.В., Шкатулла В.И. Заведующий дошкольным учреждением. – М.: Просвещение, 1984. – 223 с.
2. Васильева А.И., Бахтурина Л.А., Кобитина И.И. Старший воспитатель детского сада. – М.: Просвещение, 1990. – 143 с.
3. Вдовиченко Р. П., Калініна Л. М., Чайка В. Д. Система організаційно-педагогічної діяльності міського управління освіти з підвищення компетентності керівників загальноосвітніх навчальних закладів: Монографія / За ред. Л. М. Калініної. – К.; Миколаїв: Вид-во «Іліон», 2007. – 528 с.
4. Галітська О. В. Імідж навчального закладу – конкурентоспроможність школи // Управління школою. – 2017. – № 1-3 (517-519) січень. – С.22-27.
5. Гришина І.І. Підготовка директорів шкіл до управління змінами // Управління школою. – 2004. - № 27 (75). – вересень. – С. 2-7.
6. Детский сад: Книга для заведующих / Под ред. Л.П. Тарасовой. – М.: Просвещение, 1982. – 256 с.
7. Довідник керівника дошкільного навчального закладу. – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2007. – 456 с.
8. Зайченко О.І., Островерхова Н.М., Даниленко Л.І. Теорія і практика управлінської діяльності районного відділу освіти. – К., 2000. – 352 с.
9. Калмыкова В.А. Руководство общественным дошкольным воспитанием в районе. – М.: Просвещение, 1988. – 192 с.
10. Карамушка Л. М., Філь О. А. Формування конкурентоздатної управлінської команди (на матеріалі діяльності освітніх організацій): Монографія. – К.: Фірма«ІНКОС»,2007. – 268 с.

11. Кас'янова О.М. Моніторинг в управлінні навчальним закладом / О.М. Кас"янова. Управлінський супровід моніторингу якості освіти / Т.Б. Волобуєва. – Харків: Видав. Гр.. "Основа", 2004. – 96с.
12. Керівництво дошкільним закладом / За заг. ред. Т.Ф. Кунько. – К.: Рад. школа, 1977. – 112 с.
13. Керівництво дошкільним навчальним закладом : Інформ.-метод. матеріали на допомогу керівникові ДНЗ / Упор. Н.Майор, Ю.Манилюк та ін. – Тернопіль: Мандрівець, 2006. – 168с.

Інформаційні ресурси

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-na-sajt-ostatochnij.pdf
2. Закон України «Про вищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1324-18
4. Закон України «Про дошкільну освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2628-14Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12
5. Кваліфікаційні характеристики посад педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів та установ освіти [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України // Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів : Наказ МОН України № 665 http://zakon.golovbukh.ua/regulations/1521/8456/8457/468632/
6. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80
7. Концепція розвитку інклюзивної освіти [Електронний ресурс] // Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання : Наказ МОН №912 від 01.10.10 р. – Режим доступу : http://osvita.ua/legislation/Ser_osv/9189/
8. Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років : Проект [Електронний ресурс / Стратегічна дорадча група «Освіта» ; МОН України. – Режим доступу: http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/
9. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – http://www.nbuv.gov.ua/
10. Освітній портал «Педагогічна преса» http://pedpresa.ua/185635-osvityan-zaproshuyut-na-vseukrayinskyj-naukovo-praktychnyj-seminar-web-stem-shkola-2017.html
11. Освітні проекти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8-734064553392340/
12. Програма MS Project [Електронний ресурс] // Офіційним сайт IT-компанії Microsoft. – Режим доступу: http://www.microsoft.com.
13. Романюк І. Річний план роботи: рекомендації щодо складання // Практика управління дошкільним закладом, 2017. – березень. – №3. [Електронний ресурс] www.ezavdnz.mcfr.ua
14. Центр інноваційної освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.facebook.com/CentreInnovativeEducation/